

Recenzje

Zeszyty Naukowe KUL 60 (2017), nr 4 (240)

KS. MGR LIC. SEBASTIAN MUSIAŁ*

Prace, szkice i notatki Edmunda Bojanowskiego. Inedita, t. 1-2, red. Edward Gigilewicz, s. Maria Loyola Opiela; *Prace, szkice i notatki Edmunda Bojanowskiego. Inedita, Indeksy*, oprac. Weronika Gigilewicz, Wydawnictwo Zgromadzenie Sióstr BDNP, Lublin 2016, t. 1 – ss. 894, t. 2 ss. – 1006, *Indeksy* – ss. 62.

P*race, szkice i notatki Edmunda Bojanowskiego. Inedita* to dzieło, które stanowi bardzo bogate źródło informacji na temat XIX-wiecznej myśli historycznej, społecznej, wychowawczej i pedagogicznej. Publikacja jest efektem szczegółowej kwerendy źródeł rękopiśmiennych, które pozostawił po sobie Edmund Bojanowski, a które w większości znajdowały się w Archiwum Głównym Zgromadzenia Służebniczek Dębickich w Dębicy (AGSD) i w niewielkiej ilości w Archiwum Głównym Służebniczek Wielopolskich w Luboniu (AGSL). Omawiana pozycja ukazała się jako rezultat prac prowadzonych w ramach projektu badawczego „Edycja krytyczna notatek Edmunda Bojanowskiego”, który opracowała i koordynowała s. M. Loyola Opiela. Przedsięwzięcie zostało zrealizowane przy współdziałaniu zespołu badawczego z Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II oraz Sióstr Służebniczek BDNP.

Ponadto praca pod red. s. M. Loyoli Opiela i Edwarda Gigilewicza wpisuje się w nurt badań prowadzonych nad postacią bł. Edmunda. Dzięki tym działaniom powstało już kilka publikacji opisujących życie i dzieło wielkiego społecznika i założyciela Zgromadzenia Sióstr Służebniczek. Można wymienić tu m.in.: ks. W. Muchowicz, *Żywot Edmunda Bojanowskiego, założyciela ochronek na ziemiach polskich i Zgromadzenia Sióstr Służebniczek B.R.D. N.P.*, Dębica 1933; *Korespondencja Edmunda Bojanowskiego z lat 1829-1871*, t. 1-2, objaśnił, skomentował i zarysem monograficznym poprzedził Leonard Smołka, Wrocław 2001; *Dziennik*, t. 1-4, objaśnił, skomentował i wstępem poprzedził Leonard Smołka, Wrocław 2010; *Kompendium edukacyjne Edmunda Bojanowskiego*, red. s. Maria Loyola Opiela, Lublin 2016. Jednocześnie, warto nadmienić, że publikacja kompendium stała się dopełnieniem wspomnianych wyżej źródeł.

* KS. MGR LIC. SEBASTIAN MUSIAŁ – doktorant na Wydziale Polonistyki Uniwersytetu Warszawskiego.
E-mail: sebastian_musial1@interia.pl.

Na całość *Prac, szkiców i notatek* składają się dwa osobne tomy z dołączonym zeszytem, w którym zawarto indeksy osobowy, geograficzny i rzeczowy. Całość publikacji została podzielona w sposób logiczny i przejrzysty pod względem merytorycznym na dziewięć działów. Pierwszy obejmuje prace historyczno-literackie Bojanowskiego (t. 1, s. 3-231), drugi dotyczy prac związanych z teorią wychowania (t. 1, s. 235-604), trzeci omawia praktyczne aspekty funkcjonowania ochronek (t. 1, s. 607-743), czwarty zawiera teksty o charakterze religijnym (t. 1, s. 747-886). Natomiast w dziale piątym pomieszczono prace o charakterze etnograficzno-historycznym (t. 2, s. 7-441), w szóstym zaś znalazły swoje miejsce teoretyczne opracowania na temat pieśni i piosenek (t. 2, s. 445-660). W siódmym dziale zamieszczono notatki związane z redakcją czasopism (t. 2, s. 663-735), w ósmym wypisy i streszczenia dzieł innych autorów (t. 2, s. 739-867), podczas gdy w dziewiątym umieszczono varia związane z warsztatem pisarskim Bojanowskiego (t. 2, s. 869-1003).

Na uwagę zasługuje również wierność opublikowanego tekstu z oryginałem rękopiśmienniczym, gdzie odnotowano wszelkie zmiany jakie naniósł na tekście autor, łącznie ze skreśleniami i notatkami umieszczonymi na marginesach. Nie pominięto także zapisków pozostawionych przez osoby trzecie, które miały wpływ na notatki. Dodatkowo, teksty zapisków opatrzone odpowiednimi przypisami i komentarzami.

Pewne zakłopotanie w poruszaniu się po dziele, mogą stanowić użyte symbole graficzne, których w książce jest sporo, co niekiedy rozbija spójność tekstów i może rozpraszać czytelnika. Warunkiem dobrego korzystania z niniejszej publikacji jest uważne przestudiowanie wstępu i noty edytorskiej oraz zastosowanych znaków i skrótów.

Na płaszczyźnie językowej dokonano usprawnienia tekstu, dzięki czemu współczesny czytelnik uzyskał możliwość lepszego zrozumienia tekstu. Pomimo tych zmian zachowano styl autora, właściwy czasom, w których żył i tworzył swoje prace. Zatem tekst ujednolicono i zmodernizowano zgodnie ze współcześnie obowiązującymi zasadami ortografii i interpunkcji.

W efekcie podjętych działań edytorskich i badawczych, powyższa praca pozwala ujrzeć w Bojanowskim wielkiego myśliciela i społecznika, który uznawał chrześcijańską wizję człowieka i społeczeństwa, jak również uważał, że odrodzenie moralne w trudnych czasach zaborów zasadza się przede wszystkim na odpowiednim wychowaniu i od niego zależy.

Materiały, które Bojanowski zebrał w ramach swych badań historycznych, literackich, dialektologicznych i redaktorskich, a które umieszczono w opracowaniu, były dla niego inspiracją dla dociekań i działań pedagogicznych na rzecz odrodzenia narodu przez oświatę ludu i wychowanie dzieci. Z opracowania wynika również, że był człowiekiem, któremu na sercu leżała sprawa ocalenia pamiętek narodowej przeszłości. Świadczą o tym zebrane i propagowane przez

niego zabytki kultury polskiej, wśród których można wymienić: powiastki, pieśni, przysłowia, zagadki, opowiadania, opisy zwyczajów i obrzędów, legendy, zabytki archeologiczne, słownictwo gwarowe, które miało przyczynić się do poszerzenia zakresu literackiej polszczyzny.

Dzięki pracy badawczej i edytorskiej, wykonanej z wręcz benedyktyńską cierpliwością, którą odznaczyli się redaktorzy opracowania, udało się ujawnić również pasje, jakie towarzyszyły Bojanowskiemu w życiu codziennym. A było ich wiele, m.in.: literackie, folklorystyczne, historyczne, filozoficzne i pedagogiczne.

Analizując notatki nie można nie wspomnieć, że wyłania się z nich także obraz Bojanowskiego jako człowieka pięknej i głębokiej wiary, budującego swój system wychowania młodego pokolenia w oparciu o zasady religii chrześcijańskiej. Pokazało go również jako czciciela Matki Bożej, który propagował Jej kult wśród Polaków. Sporządzone przez niego wypisy o tematyce religijnej ujawniły także jego wrażliwość na chrześcijańską kulturę literacką i chęć pozostawienia dla potomnych przykładu cnotliwego życia pobożnych Polaków.

Publikacja również przybliżyła nam Bojanowskiego jako redaktora i wydawcę czasopism. Jego inicjatywą na tym polu był noworocznik „Pokłosie. Zbieranka literacka na korzyść sierot”, gdzie publikowali m.in.: A. Mickiewicz, C. K. Norwid, Z. Krasiński, A. Fredro, T. Lenartowicz, K. Ujejski. Ponadto współtworzył „Rok Wiejski”.

Opublikowane notatki Bojanowskiego w dużej mierze wzbogaciły wiedzę i bazę źródłową dla badań nad dorobkiem kultury narodowej, ponieważ udostępniły nieznaną dotąd w całości zasób archiwalny. *Prace, szkice i notatki* są również bardzo bogatym źródłem informacji na temat tego, w jaki sposób wykorzystywano w czasach Bojanowskiego ważne dla kultury narodowej dzieła, które podejmowały kwestie tożsamości narodowej. Wymienić tu trzeba: A. Mickiewicza, C. K. Norwida, Z. Krasińskiego, J. U. Niemcewicza, A. Cieszkowskiego, K. Libelta, K. Balińskiego, A. Celińskiego, K. Antoniewicza, K. Wóycickiego, Ł. Gołębiowskiego i wielu innych.

Osobną wartość mają indeksy: osobowy, rzeczowy, geograficzny, a także dzieł cytowanych, dołączone w osobnym zeszycie. Indeksy w znaczący sposób ułatwiają poruszanie się po obszernych tomach prac Bojanowskiego.

Prace, szkice i notatki Edmunda Bojanowskiego. Inedita pod red. s. M.L. Opieli i p. E. Gigilewiczka to ważne uzupełnienie do historii polskiej myśli społecznej, pedagogicznej, a przede wszystkim uzupełnienie, które pomoże lepiej zrozumieć epokę, w której żył, Bojanowski i ludzi, wśród których przebywał każdego dnia. Książka to pomoże zrozumieć także ważne mechanizmy dziejowe, a jednocześnie otwiera ogromny obszar możliwości badawczych dla pedagogów, nauczycieli, wychowawców, historyków, etnografów i literaturoznawców. Polecam tę interesującą i bogatą źródłowo pracę.